

Z knihy vystupuje celá řada legendárních osobností: Osip a Lila Brikovi, Lilina sestra Elsa, básník Pasternak, „postrach ruské literatury“⁵ Kručonych, formalista Šklovský a mnoho jiných. Jeden z nich ovšem všechny převyšuje: je to Vladimír Majakovský. Tomuto velkému lyrikovi, nenapravitelnému romantikovi a jedné z nesčetných obětí státních represí a štvanic v bývalém Sovětském svazu věnuje Jakobson rozsáhlé úseky svých pamětí.⁶

Jangfeldtovy rozhovory s Romanem Jakobsonem jsou v mnoha ohledech podnětné. A v neposlední řadě jeho poznámky přinášejí podobnost s leckterými moudrými a nadčasovými předpověďmi Borise Pasternaka. Ten v jednom dopise Jakobsonovi píše: „Víte, Romane Osipoviči, pořád víc jsem přesvědčen o tom, že u nás se život básníka dnes už k ničemu a nikomu nehodí, ale možná, že nejen život básníka a možná, že nejen dnes a nejen u nás“ (s. 78).

Siegfried Ulbrecht

Gorkij nebyl (ani u nás) umělou bublinou

Zahrádka M.: Maxim Gorkij v ohlasech české kritiky přelomu 19. a 20. století. Vy-dala Česká koordinační rada Společnosti přátel národů Východu za přispění Ministerstva zahraničí ČR, Olomouc 2001.

Olomoucký rusista, znalec ruské a ruské sovětské válečné prózy, Lva Tolstého, Konstantina Fedina, Alexandra Fadějeva a dalších Miroslav Zahrádka (roč. 1931) v tomto svazku shrnul českou recepci díla dnes odsouvaného spisovatele Maxima Gorkého – dobře si vzpomínám na kontroverzní diskusi na stránkách tehdejšího *Kmenu* v 80. letech minulého století. Autor tu využil svých studií, které vycházely v letech

⁵ Srov. něm. slovo „postrach, strašák“ – „Buhmann“ v knize Tretjakow, S.: Der Buhmann der russischen Literatur. Über Alexej Krutschonych (1922). In: Gesichter der Avantgarde. Porträts – Essays – Briefe. Hrsg v. F. Mierau. Aus d. Russ. Berlin 1985, S. 402–417.

⁶ Na tomto místě chceme upozornit na novou monografii od Nyoty Thun: Ich – so groß und so überflüssig. Wladimir Majakowski – Leben und Werk. Düsseldorf 2000, 384 s. Práce byla recenzována renomovaným znalcem Majakovského Leonhardem Kossuthem in: Ossietzky 2000, 12, s. 422–423.

1985-1997 v různých edicích, zejména v sérii *Philologica* a v ročence *Rossica olomucensia*.

Knížka má 14 kapitol se závěry, autorovým rejstříkem a bibliografickou poznámkou: postupně mapuje Gorkého u nás od prvních ohlasů v letech 1895-1900 k románu Foma Gordějev a dramatům (*Měšťáci* a *Na dně*) a pak až k překladatelskému boomeru v 10. letech 20. století, přesně po rok 1914. Zahrádkova kniha shrnuje ohlasy v různých periodikách, překlady a první kritické studie. Škoda, že Zahradka nevzal více do úvahy to, co bylo u nás o Gorkého recepci již napsáno; s tím se ovšem setkáváme relativně často (naposledy v Honzíkových esejích a doslovecích *Dvě století ruské literatury*, 2000).

Autor zde uplatnil dobré vlastnosti svého přístupu k rukopisu: pečlivé shromáždění, klasifikaci a jasné závěry, méně již zobecňující reflexe emblematického charakteru pro celou oblast česko-ruských literárních vztahů. Když v závěru píše, že „ještě nikdy do této doby a také nikdy potom nenabyl u nás spontánní proces recepce takové šíře, všenárodní zainteresovanosti a kvality, jakkoli zájem o ruskou literaturu ve dvacátých letech minulého století byl značný a jakkoli kvantitativně představovala překladatelská produkce 50.-80. let tohoto století řízená komunistickou stranou obrovský kulturní fenomén“, uvědomujeme si, jak by si tato výrazná kulturní osobnost, vytvářející onen příslušný most mezi 19. a 20. stoletím, zasloužila dnes – na hranici dalších dvou století – bedlivou kritickou pozornost, jež by nás vedla k hlubšímu studiu mj. Masarykovy koncepce Gorkého. V této souvislosti si připomeňme nejen studie ostravského rusisty Jaroslava Sekery o románu *Život Klíma Samgina*, ale také práce našeho zatím posledního významného gorkologa, brněnského rusisty Jaroslava Buriana (1922-1980), jehož studie zůstaly bohužel buď v rukopise, nebo na stránkách fakultních periodik – mimo širší čtenářský dosah.

Jestliže Zahradkova kniha představuje kvalitní materiálové předpolí a podloží, byla by teoretičtější pojatá práce postavená na Zahradkově akribii a zabývající se Gorkým obecně a jeho českou recepcí zvláště tím, co by naši rusistiku a literární vědu obohatilo. Někdy – a řekl bych, že skoro vždy – nutno jít trochu proti proudu.

Ivo Pospíšil

Monografie na rozhraní žánrů

Hvišč, J.: Kam oko nedosiahne. Rozpomienky Jána Kalinčiaka. LUFEMA, Bratislava 1999. 235 s.

Nestává se často, aby literární vědec opustil striktně vymezené hranice svého oboru – a to nejen metodologicky, ale i stylově a žánrově – a přesunul svou tvůrčí aktivitu od pregnantního vyjadřování prostřednictvím vědeckého pojmosloví k subjektivnějšímu způsobu esteticky účinné výpovědi. Nutnou podmínkou takového posunu je vždy změna souřadnic, v nichž se nachází předmět autorova zájmu, jeho „jiné čtení“, jiná rovina jazykové tematizace. Z českých autorů je možno připomenout Miroslava